

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет
Кафедра філософії та культурології

СИЛАБУС
ЕКУМЕНІЗМ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Освітня програма зі спеціальності	Богослов'я
Спеціальність	В8 Богослов'я
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Мова навчання	Українська
Обсяг дисципліни	Кредити – 3 (загальний обсяг – 90 годин) Аудиторна робота – 30: лекцій – 16 год.; семінар – 14 год. Самостійна робота – 60 год.
Профайл викладача	ШРКРІБЛЯК Микола Васильович доктор філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології https://philcult.chnu.edu.ua/spivrobotnyky/vykladachi/shkriblyak-mykola-vasylovych/
Форма підсумкового контролю	ЗАЛІК
Контактні телефони	+38 037 58-48-83; +38 097 60 111 73
E-mail	m.shkriblyak@chnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	
Консультації	згідно з розкладом, а також за попередньою домовленістю

АНОТАЦІЯ

Навчальна дисципліна «Екуменізм: теорія і практика» знайомить з історичними формами, богословськими основами та ідейно-ціннісним потенціалом екуменізму як церковно-релігійного руху за зближення й об'єднання християнських конфесій і релігійних традицій загалом.

Навчальний матеріал дозволяє поглибити та засвоїти зміст ключових понять, що характеризують екуменізм як суспільно-релігійне та історичне явище, з'ясувати його ідейно-богословське підґрунтя та чітко визначити засадничі принципи теорії і практики екуменізму.

Включення курсу до переліку (каталогу) вибіркових дисциплін, а відтак і гарантії та забезпечення реальних можливостей вільного вибору розширює академічну траєкторію майбутніх богословів і священнослужителів, що передбачає формування загальних та індивідуальних навичок, зокрема переоцінки наявних і створення нових комплексних знань у галузі богослов'я, вдосконалення традиційних та розробку інноваційних форм пастирського служіння, спрямованого на покращення міжрелігійного та міжцерковного діалогу, прогнозування перспектив розвитку екуменічного руху, толерантизацію взаємин і співпрацю між релігійними спільнотами на макро- та мікрорівні.

Важливість інтеграції курсу до освітнього процесу за ОП Богослов'я зумовлена також тим, що сучасний науковець, науково-педагогічний працівник, менеджер навчально-освітнього процесу чи експерт у царині державно-конфесійних відносин, міжцерковної дипломатії або релігійній сфері загалом, мусить вміти не лише досліджувати національну релігійно-культурну спадщину, шанувати й пропагувати духовні традиції українського народу, а й відкрито та без упередження толерувати існування й розвиток конфесій чи релігій на засадах верховенства права, свободи совісті та світоглядного плюралізму.

Форми та методи навчання, лекційний матеріал, тематика семінарських і практичних занять розвивають критичне мислення й сприяють формуванню комплексного підходу до об'єктивації церковно-релігійних подій, та явищ, які, з одного боку, увиразнюють суть і провідні тенденції екуменічного діалогу, а з другого – допомагають здобувачу вищої освіти набутти необхідні компетентності самостійно розробляти, реалізовувати та коригувати логіку навчально-наукової роботи експертної діяльності з дотриманням фундаментальних принципів богословської науки, академічної доброчесності та корпоративної етики.

Структура дисципліни, її змістове наповнення та методика контролю за якістю знань побудовані так, щоб здобувач міг якомога краще сформувані найважливіші комунікативні компетентності і вдосконалити культуру професійного спілкуватися.

Мета курсу полягає у комплексному вивченні джерел, закономірностей теоретичного обґрунтування та практичних механізмів реалізації доктрини екуменізму в її історичному контексті та на сучасному етапі міжрелігійного (міжцерковного) діалогу як еклезіальної стратегії Католицької Церкви, спрямованої на християнську єдність та співпрацю різних світоглядних позицій і духовно-культурних парадигм розвитку.

Завдання:

- зрозуміти сутнісні підходи до витлумачення передумов і ключових чинників появи та розвитку екуменічного руху;
- поглибити культуру критичного мислення та навчитися правильно застосовувати його у процесі вивчення феномену екуменізму;
- засвоїти зміст і специфіку імплементації основних документів Всесвітньої Ради Церков та інших екуменічних організацій, зокрема рішень Соборів і Синодів Помісних Церков Римської юрисдикції, Помісних Православних Церков Вселенського Патріархату щодо екуменічного руху й міжконфесійного діалогу;
- сформувані чіткі фахові компетенції для науково-богословської об'єктивації та визначення ролі екуменізму в процесі зближення християнських конфесій задля відновлення єдності;
- прищепити повагу до релігійно-обрядових і догматично-канонічних відмінностей інших християнських спільнот учасників екуменічного діалогу;

Вивчення теоретичного матеріалу передбачає гнучку систему розподілу аудиторних годин у залежності від форми навчання (очно або на віддалі), навчального графіку тощо. Головний акцент при цьому робиться на системному викладі ключових проблем, які увиразнюють структурно-функціональну природу сучасного екуменічного руху та провідні тенденції його теоретичного осмислення й практичної реалізації.

Новацією курсу є його академічна ідейно- та культурно-ціннісна спрямованість на:

- вдосконалення міжконфесійної комунікації з представниками (очільниками) різних релігійних спільнот;
- проведення семінарських занять на базі церковно-релігійних організацій (установ), зареєстрованих відповідно до українського законодавства у сфері релігії;
- формування компетенцій *soft skills* шляхом засвоєння методів і принципів професійної та морально-психологічної здатності до безперервного саморозвитку й самовдосконалення.

Зміст курсу враховує найновіші теоретико-методологічні розробки та праксеологічні новації українських і зарубіжних богословів – кабінетних учених і практиків, зокрема місіонерів, військових душпастирів, релігійних експертів і церковних лідерів, що забезпечує збалансований підхід до наукового вивчення екуменізму як складного й доволі контраверсійного суспільно-релігійного явища.

Компетентності та програмні результати навчання

- набуття стійких навичок і умінь самостійного дослідження джерел, реферування та рецензування наукових праць з екуменічної проблематики;

- поглиблення комплексного розуміння ключових характеристик екуменічної парадигми та ролі руху екуменізму у процесі міжрелігійного діалогу;
- вдосконалення культури релігієзнавчої та міжконфесійної комунікації з представниками (очільниками) різних християнських церков і релігійних організацій;
- засвоєння фахових компетенцій, професійної і морально-психологічної здатності працювати в команді, самостійно розробляти та презентувати власні науково-практичні здобутки;
- поглиблення навичок критичного мислення й уміння аналізувати ключові розбіжності у поглядах і оцінках функціональної природи екуменізму як еклезіально-політичної стратегії РКЦ;
- засвоєння комунікативних навичок спілкування зі спеціальною й загальною аудиторіями;
- здатність виявляти позитивні і негативні аспекти сучасних форм екуменічного діалогу та визначати ексклюзивні й інклюзивні форми екуменічного діалогу.

Пререквізити: базові знання і розуміння історичного розвитку та специфіки формування, а також функціонування віроповчальних доктрин християнських конфесій.

НАЧАЛЬНИЙ ЗМІСТ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕТИ

<p><i>Модуль 1</i> РЕТРОСПЕКТИВА ФОРМУВАННЯ ЕКУМЕНІЗМУ ЯК СТРАТЕГІЧНОЇ ЦІЛІ МІЖКОНФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ</p>	
Тема 1	Вступ до навчальної дисципліни. Теоретичні основи історико-богословського вивчення екуменізму: джерела та історіографія
Тема 2	Теорія екуменізму: поняття, категорії, ідейно-богословські дефініції та еклезіально-політичні стратегії екуменічного руху
Тема 3	Історичні спроби подолання поділів у Церкві як каталізатор екуменічної стратегії руху за зближення й об'єднання релігійних традицій
Тема 4	Зародження екуменічного руху та його праксеологічний вимір: Всесвітня Рада Церков як комунікативна платформа екуменізму
<p><i>Модуль 2</i> РОЛЬ ТА МІСЦЕ ХРИСТІЯНСЬКИХ КОНФЕСІЙ В ЕКУМЕНІЧНОМУ ДІАЛОЗІ: ЗДОБУТКИ, СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ</p>	
Тема 5	Православна і Католицька Церква в екуменічному русі: соборність, примат та автокефалія як ключові фактори його турбулентності
Тема 6	Міжцерковний діалог від Баламанди (1993) до Гавани (2016): проблематика та контрверзи унійного богослов'я як формули відновлення єдності
Тема 7	Участь в екуменічному діалозі та екуменічні позиції українських церков (УГКЦ, УПЦ КП, ПЦУ та УПЦ МП)
Тема 8	Протестантські спільноти в екуменічному русі: генеза, історичний досвід, та сучасні виклики

ПОЛІТИКА КУРСУ

Здобувачі освіти та науково-педагогічний працівник (викладач) несуть спільну відповідальність за створення безпечного і сприятливого навчального середовища.

Використання інформаційних пристроїв і платформ через мобільні телефони, планшети, ноутбуки тощо дозволяється лише в навчальних цілях, зокрема для ведення нотаток, демонстрації результатів виконання завдань самостійної роботи, презентацій тощо.

Якщо заняття організовано в режимі на віддалі, то здобувачі зобов'язані застосовувати для входу в онлайн-середовище справжні імена та прізвище й тримати камеру постійно увімкненою. Без увімкненої камери дозволяється слухати лише лекції.

Здобувач має право звертатися до викладача за додатковими поясненнями матеріалу курсу чи змісту практичних завдань усно або мейлом у Вайбер-групі.

Консультації – згідно з розкладом або за попередньою домовленістю.

Здобувачі зобов'язані відвідувати аудиторні заняття та самостійно опрацювати основну літературу, вчасно й якісно виконувати завдання самостійної роботи, брати участь в обговоренні питань винесених на семінари, суворо дотримуючись при цьому принципів академічної доброчесності.

Плагиат – неприпустимий. Якщо в кількох здобувачів виявлено однакового змісту роботи, всі вони вважаються плагиатом.

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ФОРМИ, ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Доступний академічний стиль викладу (подачі) навчального матеріалу. Широке застосування інноваційних технологій і традиційних форм навчання, що базуються на принципі людиномірності (лекція-візуалізація, проблемна лекція, семінар-дискусія, семінар-діалог, семінар-конференція, самостійно-дослідницька робота, аналіз і пропонування рішення ситуативно-змодельованих професійних задач, експертна робота в малих групах та презентація індивідуальних проектів (рішень), характерних для визначення проблемного поля історії, теорії та практики екуменізму.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ Й ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль: усне та письмове опитування, тестування, есе, рецензія, культурологічна експертиза (оцінка), порівняльна таблиця, презентація та ін.

Підсумковий контроль – залік.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання програмних результатів навчання здійснюється за шкалою європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).

Критерієм успішного оцінювання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів (балів) за кожним результатом навчання, передбаченим робочою програмою, освітньою програмою.

ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Усі завдання курсу мають бути результатом сумлінної самостійної праці.

Більше про політику академічної доброчесності та її імплементацію в академічному житті та освітньому процесу дивіться: «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»:

<https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetsko-hoho-natsionalnoho-universytetu.pdf> та «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагиату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»

<https://www.chnu.edu.ua/media/n5nbzwwg/polozhennia-chnu-pro-plahi-at-2023plusdodatky-31102023.pdf>.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Базова література

1. Аналітичне дослідження ІЕС: «Україна після Томосу: контекст подій, виклики та екуменічні перспективи», 2020. 24 с. URL : file:///C:/Users/User/Downloads/Ukrayina_pislya_Tomosu.pdf
2. Андрійовський Роман. Вступ до екуменізму. Видавництво Дрогобицької духовної семінарії, 2017.
3. Баран О. Спроби єдності Церков в католицькій перспективі. *Науковий конгрес у 1000-ліття Хрещення Руси–України*. Мюнхен: Український Вільний Університет, 1989. 268 с.
4. Бурега В. Історія та богослов'я Католицької Церкви : навчальний посібник. Київ : Видавничий відділ Української Православної Церкви (МП), 2021. 576 с.
5. Джерела християнського суспільного вчення та служіння / За заг. ред. Лесі Коваленко. Львів : Видавництво Українського Католицького Університету, 2008. XXVIII, 711 с.
6. Документи Другого Ватиканського Собору (1962-1965): Конституції, декрети, декларації. Коментарі : перекл. з лат. / УКУ. Львів : Свічадо, 2014. 608 с.
7. Іван Павло II. Пам'ять та ідентичність. Бесіди на зламі століть. Львів : Літопис, 2005. 168 с.
8. Історія західних віровизнань. Курс лекцій [Упорядн. прот. О. Маланяк]. Київ: КПБА, 2002.
9. Кардинал Суененс. Екуменізм та харизматична віднова. Івано-Франківськ, 2010. 106 с.

10. Каспер В. Православ'я і Католицька Церква: 40 років після оприлюднення Декрету II Ватиканського Собору про єкуменізм «Возстановлення єдності». *Релігійна свобода*. 2002. №6. 86 с.
11. Каспер В. Таїнство єдності: Євхаристія та Церква. [пер. з нім.]. Київ: Дух і літера, 2010. 287 с.
12. Католицько-Православний діалог. Документи Спільної міжнародної комісії з богословського діалогу між Римсько-Католицькою Церквою та Православною Церквою, упор. о. д-р Ігор Шабан, Львів: Колесо, 2020. 120 с.
13. Концепція єкуменічної позиції Української Греко-Католицької Церкви. *Богословія*. 2001. Т. 65. Кн.1-4. 168 с.
14. Офіційні документи Папської ради у царині католицько-протестантського діалогу. Pontifical Council for Promoting Christian Unity. URL : http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/chrstuni
15. Ранця Ігор. Баламандська декларація 1993 року та її рецепція в різних церковних середовищах: до 25-річчя історії документа. *Наукові записки УКУ*, 2019

Допоміжна

16. Вселенський Собор – Ватиканський II. Діяння і постанови: 1. Діяння Ватиканського Собору. URL : <http://diasporiana.org.ua/religiya/11579-vselsenskiy-sobor-vatikanskiy-ii-diyannya-i-postanovi-1-diyannya-vatikanskogo-soboru/>
17. Квік А., Шкрібляк М. Аксиологічний потенціал єкуменічного руху у контексті міжрелігійного діалогу. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. Львів. 2021. Вип. 37. С. 33-41.
18. Келлер Т. Євангелізація в сучасному світі. Кана, 2024. 104 с.
19. Кодекс Канонів Східних Церков. Львів: Вид-во отців Василіян, 1995. 474 с.
20. Ратцінгер Й. Цінності в часі перемін. Долання майбутніх викликів / Пер. З нім. О. Конкевича. Львів : Місіонер, 2006.
21. Франциск. Fratelli tutti [Про братерство і суспільну дружбу]. URL: <https://jesuits.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/FRATELLI-TUTTI.pdf>
22. Франциск. Laudato Si' [Про турботу за наш спільний дім]. URL: http://caritas.ua/wp-content/uploads/2019/11/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si_uk.pdf
23. Яроцький П. Католицизм як світова церковна імперія. *Українське релігієзнавство : Бюлетень*. 2010. № 56. С. 295–319.
24. The Ecumenical Movement. An Anthology of Key Texts and Voices (Second Edition) / Edited by: Michael Kinnamon, WCC 2015.
25. Cogley J. Religion in a Secular Age. London, 1968. 402 p.
26. Compendium of the Social Doctrine of the Church. Vatican: Libreria Editrice Vaticana, 2004. XXVI, 525 p.
27. Dictionary of the Ecumenical Movement, Pauline Webb 2002.

Довідкова та словникова література

28. Велика українська енциклопедія. URL : https://vue.gov.ua/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0
29. Глосарій релігієзнавця / За ред. член-кор. НАПН України Балуха В.О. – Чернівці: Наші книги, 2013. 280 с.
30. Електронна бібліотека «Diasporiana». URL : <http://diasporiana.org.ua/category/religiya/>
31. Ллюстрована історико-богословська енциклопедія: в 5-тит. / редкол. В. О. Балух (голова), В. В. Коцур (заст. голови) та ін. Чернівці: Друк Арт, 2024 – 2026 (Т. 1. 472 с.; Т. 2. 480 с.; Т. 3. 656 с.; Т. 4. 612 с.).
32. Українська католицька енциклопедія. URL : <http://catholicencyclopedia.in.ua/tegi/struktura?page=1>